

Rolduc als bakermat van de vereniging 'Voor Eer en Deugd'

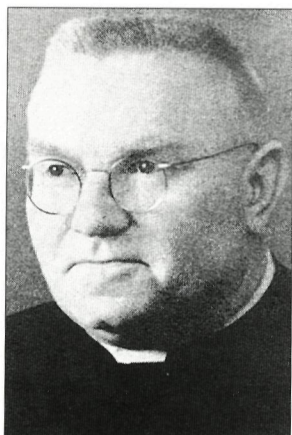
Op 8 december 1904, feestdag van de Onbevleete Ontvangenis van Maria, toen ook het gelijknamige, dan precies vijftig jaar eerder afgekondigde dogma feestelijk werd herdacht, liet directeur Reinier Corten in de abdijkerk van Rolduc een huldeblijk jegens de Reine Moedermaagd brengen: de leerlingen van deze kostschool verbonden zich elk afzonderlijk om voortaan het ideaal van de deugd der reinheid te gaan uitdragen. Met dat doel voor ogen en met medeweten en instemming van de Roermondse bisschop J.H. Drehmanns richtte Corten op die datum de vereniging 'Voor Eer en Deugd' op.

Deze vereniging was een Rolducs initiatief, maar al spoedig zou zij een grotere, zelfs landelijke actieradius kennen. Al vanaf 1906 werden in den lande tal van afdelingen opgericht waarvan ook volwassen mannen lid werden. Ook kon in 1906 onder het devies 'De reinheid der jeugd/ Strooit rozen van vreugd/ Wekt mannen van kracht/ Die d'eerekroon wacht' het gelijknamige tijdschrift *Voor Eer en Deugd* verschijnen. Het hoofdbureau van de vereniging zou in 1922 van Rolduc naar Roermond worden verplaatst. Deze bisschopsstad leek toen een geschiktere uitvalsbasis en kon meer armslag bieden dan de excentrisch gelegen kostschool bij Kerkrade. Maar ondanks die verplaatsing van het hoofdbureau naar Roermond komt Rolduc wel degelijk de eer toe de geboorteplaats of bakermat te zijn van de dan inmiddels op landelijk niveau actieve vereniging 'Voor Eer en Deugd', die tot haar officiële opheffing in juni 1938 met wisselend succes heeft getracht de Nederlandse katholieken te blijven inspireren tot een deugdzzaam leven.¹

In deze bijdrage wordt aandacht geschonken aan enkele belangwekkende aspecten van Rolduc als bakermat van 'Voor Eer en Deugd'. Eerst worden doelstelling, opzet en organisatievorm beschreven, zoals die voortkwamen uit het initiatief van directeur Corten. Dan volgt er een beschrijving van de nog altijd in de oude abdijkerk van Rolduc waarneembare gedenktekens en relictten van deze vereniging; als zodanig houden zij de herinnering levend aan deze vereniging die in 1904, precies honderd jaar geleden, werd opgericht. Voorts zal ook enige aandacht worden geschonken aan enkele lotgevallen (activiteiten en teloorgang) van de vereniging 'Voor Eer en Deugd' op landelijk niveau. Na haar officiële opheffing in 1938 zou de geest van deze vereniging in het 'Derde Rolduc' nog geruime tijd doorwerken. Enkele persoonlijke herinneringen van de auteur vormen het sluitstuk van deze bijdrage.

HET INITIATIEF VAN DIRECTEUR CORTEN

J.S.H. Bemelmans,
leraar te Rolduc
van 1907 tot 1921
(foto uit: Rolduc's
Jaarboek 22, 1942).

De Rolducse leraar J.S.H. Bemelmans (1883-1941), die tussen 1910 en 1938 als algemeen secretaris en vervolgens hoofd van het bureau als geen ander de belangen van deze vereniging heeft gediend, is door directeur Reinier M.H. Corten (1844-1909) in het licht van de vereniging 'Voor Eer en Deugd' aldus getypeerd: enerzijds als man, 'wiens geest en gemoed waren vervuld met middeleeuwse idealen van ridderlijkheid en schoone deugd', anderzijds als ziener, wiens 'nuchter verstand' de aan zijn zorgen toegewezen jongens wilde sterken 'voor den strijd tegen de zedeloosheid'. In 1904, het jaar waarin Rolduc als instelling

800 jaar bestond, vormde de viering van het gouden jubileum van het dogma van de Onbevleete Ontvangenis van Maria de eigenlijke aanleiding om zodanige voorzieningen te treffen, dat de leerlingen 'in den burcht Rolduc' zich zouden oefenen voor 'het tournooi des levens': daartoe zouden zij 'een keurkorps vormen, dat zou optreden tot bescherming en verdediging van de zoo belaagde en aangevochten jonkvrouwe kuisheid'.² Dit doel waarin 'middeleeuwse idealen van ridderlijkheid en schoone deugd' doorklinken, kon in de ogen van Corten ten behoeve van de Rolducse jongelingen worden bereikt en als eigentijds ideaal worden uitgedragen, wanneer zij plechtig en moedig zouden besluiten:

*... zich te scharen onder de lieleblanke banier der eeuwig reine Maagd als trouwe ridders der engelachtige Deugd, om in hun bijzonder en openbaar leven, tot het uur van hunnen dood, met ridderlijken moed alles te vermijden en te bestrijden wat andruischt tegen deze Heilige Deugd.*³

Met deze bewoordingen riep directeur Corten bewust op tot de strijd om de grote kwaal van die tijd, de zedeloosheid, te overwinnen. In de tweede aflevering van het tijdschrift *Voor Eer en Deugd* (december 1906) heeft hij zijn initiatief zelf nader toegelicht. Hij zag deze vereniging toen vooral vanuit het standpunt van de individuele leden, en dan in groepsverband in hun vriendschap. Een vriend is immers vaak invloedrijker dan ouders en leraren. De eigenlijke opzet der vereniging heet dan ook: 'den *individueelen* wil des jongelings te sterken door onderlingen zedelijken steun en wederzijdsch goed voorbeeld'. Ook kerk en genade beginnen immers bij de individuele persoon. Natuurlijk heeft het ook zin in kleinere plaatsen en dorpen groepen op te richten, al is daar, naar men zegt, geen 'vuilhandel'. De strijd om de zuiverheid heette toen nog belangrijker dan die tegen de alcohol. Te behoren tot een groep van zedelijk reine, goede vrienden, zonder menselijk opzicht, "met het insigne op zijne borst", kon al voldoende zijn.

In feite deed directeur Corten in 1904 niets anders dan hetgeen zijn voorganger Henri H.J. Peters (1806-1855), tijdens de jaren 1843-1855 de eerste directeur van het internaat Rolduc, zo'n halve eeuw eerder naar aanleiding van de afkondiging van het dogma van de Onbevleete Ontvangenis had geëntameerd: op 19 mei 1855 had hij het beeld (dat P. Cuypers in 1853 had laten vervaardigen) van O.L. Vrouw Onbevleete Ontvangen uit de kerk tijdelijk bij de grote toegangspoort laten plaatsen.⁴ Aldus kon en moest iedereen bij het betreden van het territorium van Rolduc weten: Rolduciens zullen Mariavereerders zijn. Al in 1857 kon dit Mariabeeld weer terug in de kerk worden geplaatst. Een nieuw, door de familie Deutz als naaste buur geschonken beeld van Maria Immaculata werd toen in de nis naast de grote toegangspoort geplaatst.⁵ Vanaf haar oprichting in 1904 gold 'Voor Eer en Deugd' als een 'verum propriumque sodalitium' (een ware en echte vereniging). Met de officiële erkenning door paus Pius X was zij 'eene kerkelijke vereeniging, met goedkeuring van den bisschop opgericht, in staat om geestelijke gunsten en vooral aflaten te verkrijgen.'⁶

Nu was katholiek Nederland aan het begin van de twintigste eeuw, zo'n halve eeuw na het herstel van de kerkelijke hiërarchie (1853), uitgesproken ultramontaansgezind; kerkelijke trouw en gehoorzaamheid aan de paus reikten toen nog ver over de Alpen, tot in Rome, waar in 1870 bij het Eerste Vaticaanse Concilie het dogma van de pauselijke onfeilbaarheid was afgekondigd. Op de kostschool Rolduc, met talrijke leerlingen van boven de grote rivieren, heerste aan het begin van de twintigste eeuw een levendige, bijna vanzelfsprekende ultramontaanse mentaliteit. Hier, in de periferie van het dierbare vaderland, werd weliswaar ook nationale saamhorigheid gekoesterd, maar binnen de hechte beslotenheid van de instelling, de Rolducse samenleving zoals zij reilde en zeilde, werden elders en anders geënte nationale pretenties van het vaderlands besef, zoals bijvoorbeeld het protestantisme, op veilige afstand gehouden. In Rolduc heerste boven elk

nationaal, maar verzuild besef altijd nog de vanzelfsprekendheid dat in godsdienstig opzicht alle wegen alleen maar naar Rome konden leiden.

Maar de praktijk van dit ideaal leerde al snel dat het niet bij kostschooljongens kon blijven. 'Voor Eer en Deugd' moest ook mannenwerk worden; er werd al in 1906 een mannenafdeling opgericht.

*Het Mariabeeld,
nog immer een
plek van devotie in
de abdijkerk.*

Motieven van het vloermozaïek.

GEDENKTEKENS EN ORNAMENTEN UIT 1904-1908

Nog altijd kan een bezoeker van de eeuwenoude abdijkerk van Rolduc daarin zichtbare ornamenten en gedenktekens als evenzovele relictten van de daar in 1904 opgerichte vereniging 'Voor Eer en Deugd' aantreffen.

Mariabeeld

In het centrum van de middengang van de kerk, nog voor het grafmonument van hertog Walram, staat aan de linkerkant het beeld van de reine en ingetogen Maria, als behoedster van de deugd. Over de totstandkoming ervan zijn geen exacte gegevens voorhanden. Waarschijnlijk heeft Pierre J.H. Cuypers in 1853 de opdracht tot vervaardiging gegeven aan een Keulse kunstenaar (wiens naam tot dusver niet kon worden achterhaald). Het beeld is gemodelleerd naar verschillende Akense Mariabeelden. Een Rolducse overlevering wil dat de onbekende, niet-katholieke beeldhouwer uit Keulen moeite had met deze opdracht, totdat hij op raad van zijn katholieke vrouw tot Maria bad om hulp. Toen lukte het werk en de Keulenaar zou toen zelf ook katholiek zijn geworden.⁷ Het was rondom dit beeld dat de leerlingen van Rolduc vanaf 1904 elk jaar op het feest der Onbevleete Ontvangenis de akte van toewijding aan Maria hernieuwden. Datzelfde Mariabeeld noodde ook steeds uit tot een persoonlijk gebed: 'het liefste knielden wij voor het Rolducse Mariabeeld, bij het middenpad der kerk... Was er ooit een Mariabeeld, waarop de woorden van den H. Ephrem meer toepasselijk waren: 'Maria is de lelie der reinheid; daarom is zij schoon en edel, stil en ingetogen; daardoor boezemt zij bewondering in en eerbied'.⁸ Een leerling der Rhetorica dichtte in 1907 bij dit Mariabeeld:

*En wij, uw ridders, komen tot u, ... stil ...
Vol vroom vertrouwen knielen wij terneder,
En wij vernieuwen de belofte weder.
En smeeken weer om kracht en vasten wil...⁹*

Vloermozaïek

Op gelijke hoogte van dit Mariabeeld is aan de rechterkant op de tweede pijler een merkwaardig gevormde, koperen gedenkplaat met uitvoerige inscriptie aangebracht. Op de vloer, tussen Mariabeeld en gedenkplaat, is er nog een opvallend mozaïek. Bij gelegenheid van zijn veertigjarig priesterfeest in 1908 zag directeur Corten kans een deel van de opbrengst van de verworven fondsen ter vervaardiging van een nieuwe vloer (met liefst negen verschillende mozaïeken) in het kerkgebouw te besteden aan een soort toegift: het mozaïek in het midden van het middenpad.¹⁰ In de gewelven erboven en een juk naar voren ontwaart de bezoeker twee fresco's: Maria als beschermster van de Schone Kunsten en als de Moeder Gods die met haar

mantel de studerende jeugd beschut. Maar het mozaïek op de vloer van het middenpad verdient hier zeker expliciete opmerkzaamheid.

Dit aan de vereniging 'Voor Eer en Deugd' gewijde mozaïek, dat in 1908 naar een ontwerp van P. Cuypers werd vervaardigd door de in Maastricht woonachtige Venetiaanse kunstenaar Lizier,¹¹ toont het wapen van de vereniging. Waarschijnlijk heeft Corten, die op 25 augustus 1909 te Maastricht plotseling kwam te overlijden, dat wapen mee ontworpen; hetzelfde wapen is ook, zij het wat vereenvoudigd, aangebracht op de (bijna abbatiale) rechtopstaande grafsteen van Corten, op het kerkhof van Rolduc (rechts in de zijmuur). Het mozaïek in de abdijkerk is voorzien van een spreuk uit de Bijbel, zij het zonder expliciete verwijzing naar de betreffende vindplaats (namelijk: Sapientia 4,1). Het schild in het wapen in het vloer-mozaïek vertoont een meer spits, bijna gothisch toelopend schild. Het is ook overdwars in tweeën gedeeld, met boven een witte lelie op lichtblauwe achtergrond en beneden een wit vlak met voor elk kwartier een zwarte letter: de E en de D weerspiegelen elkaar en haken ernaar zich te verenigen. Eer en Deugd vatten elkaar ook als het ware samen in een M waar de twee letters E en D elk half rond zijn. Het wapen steekt af tegen een rood-okeren achtergrond, met in elke onderhoek buiten het schild nog een witte lelie. De vier zijden van het vierkante mozaïek dragen in witte letters (op grijs fond) opzij en boven de bijbeltekst, maar beneden, waar we de verwijzing naar het boek 'Sapientia' zouden verwachten, gaat het Latijn over in het Nederlands, zodat ook nu nog iedere lezer begrijpt: 'Voor Eer en Deugd'.

De tekst luidt:

O QM [= QUAM] PULCHRA EST

CASTA GENERATIO

CUM CLARITATE

[letterlijk vertaald: o hoe mooi is een kuis geslacht met roem].

Opvallend, maar niet onverwacht is de vermelding van de kuisheid als dé (heilige) deugd. Dat gold niet alleen voor Rolduc. Dan wordt het motto van het wapen: Deugd met Eer is schoon. In dit verband mag nog worden aangetekend dat tot het in 1965 geëindigde Tweede Vaticaanse Concilie de officiële bijbeltekst, die als maatgevend gold in de Katholieke Kerk, de Latijnse Vulgaatvertaling was, teruggaand op St. Hiëronymus (al heeft die zelf niet alles vertaald) en door het Concilie van Trente vier eeuwen geleden als zodanig voorgeschreven. De ontwerpers van het versieringsprogramma van de abdijkerk van Rolduc en haar vloer hebben dus de juiste tekst gebruikt, zoals die te vinden is aan het begin van hoofdstuk 4 van het uit het Grieks vertaalde Boek der Wijsheid. Het is althans een van de meest gedrukte vertalingen van Sap. 4,1; een variant, ook aanvaard, zegt zelfs (in plaats van: O quam pulchra): Melior est: Beter is een kuis geslacht met roem. Trente was voorzichtig in een tijd die met hervormers en humanisten terugging naar de grondtekst, in casu het Grieks, dat Wijsheid 4

begint met: *Kreissoon ateknia meta aretés*; letterlijk: het is van de beteren kinderloos te zijn met deugd. De Nieuwe Vulgaatvertaling, gereedgekomen in 1979 bij de Editrice Vaticana, en trouw aan Vaticanum II terugkerend naar de nu maatgevende grondtekst, geeft dan ook:

Melius est absque liberis esse cum virtute;
immortalitas est enim in memoria illius,
quoniam et apud Deum nota est
et apud homines.

De Willibrordvertaling luidt:

Dan is kinderloosheid nog beter,
als zij met deugd gepaard gaat,
want die blijft in onsterfelijke herinnering,
omdat zij zowel bij God als bij de mensen in aanzien staat.

Nu was kinderloosheid voor het Hebreeuwse Testament allesbehalve eervol, en géén deugd. Het Boek Wijsheid, geschreven in hellenistische tijd, kan wel met Platoons gedachtegoed vertrouwd geweest zijn, maar het is toch een echt Joods (diaspora-)boek. De vierkante meter vloer van de abdijkerk van Rolduc houdt zeker rekening met roepingen tot celibaat en religieus leven. Maar de vereniging 'Voor Eer en Deugd' was er óók voor leken en zij wilde zeker geen kinderloosheid door anticonceptie. Kinderloosheid met deugd staat echter bij God en mensen in ere. - In zijn commentaar *Wijsheid van Salomo* schrijft Panc Beentjes, op dit gebied terecht 'clarus': 'Met name het begrip deugd dat de tweede ronde van de beschouwing inleidt (4,1) spreekt boekdelen. Elders in de Griekse vertaling van het Oude Testament komt het woord *aretè* ook wel voor, maar altijd in een heel andere betekenis: majesteit, wondervolle daden. Nergens heeft het woord de specifieke betekenis van 'deugd', zoals in het boek Wijsheid (4,1; 5,13; 8,7). Hier wijkt de auteur dus opvallend af van het spraakgebruik dat in de Septuaginta gangbaar is. Hij heeft met het woord *aretè* (deugd) een heel andere invalshoek gekozen. De deugd gold namelijk in het denken van de Stoa, een zeer belangrijke filosofische school, als het hoogste goed dat men diende na te streven. Wie de deugd beoefent, staat als het ware overal boven. Dat gegeven vinden we in 4,2 nader uitgewerkt in een beeld dat voor een hellenistisch publiek zeer herkenbaar is. Triomftocht, zegepraal en lauwerkrans verwijzen namelijk naar de bijzonder populaire wedstrijden die in het stadion werden gehouden. Het is niet voor niets dat Paulus er nadrukkelijk over spreekt in zijn brieven aan de eerste generatie Christenen (1 Kor. 9,24-25; 2 Tim. 4,7).'¹²

Over de exegese van deze tekst in dat vierkante mozaïek midden op de kerkvloer van Rolduc zal nog wel heel wat geopperd zijn, maar opperen is hier niet onze taak. Wij hebben dit mozaïek als gedenkteken uit de tijd van de oprichting van de vereniging 'Voor Eer en Deugd' willen laten spreken.¹³

Gedenkplaat

Ook de hierboven al gesitueerde gedenkplaat verdient nadere aandacht. Zij bestaat uit drie delen, als ware zij de dwarsdoorsnede van een kerkgebouw: een middenschip met twee zijschepen; de drie delen zijn gescheiden door pilaren en worden bekroond door een boog. Het hoge middenstuk is ook het breedst uitgevoerd. Deze koperen gedenkplaat biedt in hooggestemde Latijnse bewoordingen de tekst van de geboorteakte van de vereniging 'Voor Eer en Deugd'.¹⁴

In de ronding van de middenboog staat in kapitalen: VEREENIGING VOOR EER EN DEUGD.

Van het smalle linkergedeelte luidt de letterlijke tekst:

FORMULA CONSECRATIONIS DIE IUBILAEI 8. DEC. 1904 AB ALUMNIS RODANIS PIE SUBSCRIPTA, FAVENTE ILL^{mo} ET REV^{mo} EPISCOPO DOM^{no} IOSEPHO HUBERTO DREHMANN'S, EPISCOPO RURAEMUNDENSI, A REV. DOM^{no} RAINERO CORTEN, RECTORE SEM. RODENSIS, MENSE APRILI 1905 SS^o D^{no} PP PIO X APPROBANDA INDULGENTIISQUE DITANDA MITTITUR. QUIBUS PRECIBUS SATISFACTUM ET VERUM PROPRIUMQUE ERECTUM SODALITIUM.

In vertaling:

Het formulier van de toewijding dat op 8 december 1904, de dag van het jubileum [in casu: de vijftigste jaardag van de dogmaverklaring der Onbevleete Ontvangenis], door de leerlingen van Rolduc eerbiedig ondertekend, is met welwillende instemming van Mgr. Jozef Hubert Drehmanns, bisschop van Roermond, door de Eerwaarde Heer Reinier Corten, directeur van het klein-seminarie Rolduc, in april 1905 aan Zijne Heiligheid paus Pius X gestuurd om goedgekeurd en met aflaten verrijkt te worden. Aan deze verzoeken is voldaan en de Vereniging [Voor Eer en Deugd] is als een waar en echt 'sodalitium' [vereniging of genootschap] opgericht.

De tekst op het middendeel luidt:

EX AUDIENTIA SS^{mi} HABITA DIE 3. MAII 1905.

SS^{mus} D^{us} N^r PIUS X PP REFERENTE ME INFRASCRIPTO S. CONGREGATIONIS DE PROP. FIDE SECRETARIO CATHOLICIS QUIBUSCUMQUE ADOLESCENTIBUS, QUI PIO SODALITIO, SUB TITULO MILITIAE CONTRA DIRISSIMUM ADOLESCENTIS AEVI HOSTEM APUD SCHOLAS SEMINARII ROLDUCENSIS IN DIOCESI RURAEMUNDENSI ERECTO SUUM NOMEN DEDERINT VEL IN POSTERUM DATUR [sic, correcter: daturi] SINT, QUOTANNIS IN PERPETUUM D.F. [= die festi] IMM. CONC. B.M.V. NECNON ALIIS EIUSDEM DEIPARAE FESTIS PRINCIPALIBUS, CUM PIO ANIMO PROPOSITUM IN ADSRIPTIONIS FORMULA EXPRESSUM RENOVENT, PLENARIAM INDULGENTIAM BENIGNE CONCEDIT * DAT. ROMAE, EX AED. S.C. DE PROP. FIDE, DIE ET ANNO PRAED. PRO SECRT. (SIGN.) J. BRUNI.

In vertaling:

Uit de audiëntie van Zijne Heiligheid, gehouden op 3 mei 1905.

Op voordracht van mij ondergetekende, secretaris van de Congregatie 'de Propaganda Fide', verleent Zijne Heiligheid paus Pius X aan alle katholieke jonge mannen, die zich hebben ingeschreven of zich later zullen inschrijven bij de vrome Vereniging, genaamd Militie tegen de verschrikkelijkste vijand van de opgroeiende jeugd, die is opgericht in de scholen van het seminarie Rolduc in het bisdom Roermond, welwillend een volle aflaat jaarlijks - voor altijd - op het feest van Maria Onbevleete Ontvangenis en op alle andere voornaam feesten van de Moeder Gods, wanneer zij godvruchtig het voornemen hernieuwen dat in het formulier van inschrijving is uitgedrukt.

Gegeven te Rome, in het gebouw van de Congregatie 'de Propaganda Fide', dag en jaar als boven.

Voor de secretaris (getekend) J. Bruni.

De tekst op het smalle rechter gedeelte luidt:

EX LITTERIS EMIN^{mi} DOMⁿⁱ FR.H.M. CARD. GOTTI, S. CONGREG. DE PROP. FIDE PRAEFECTI, AD ILL^{um} ET REV^{um} EPISCOPUM RURAEMUND^{em}: SANE VALDE LAUDANDA RES HAEC EST ET AD SPIRITUALEM FERVOREM VITAMQUE PURAM SERVANDA APPRIME EFFICAX. QUAPROPTER LIBENTER PETIONI [sic, men zou hier 'petitioni' verwachten] RECTORIS RODENSIS SATISFACIO + S. CONGREGAZIONE DE PROP. FIDE

ROMA 10 MAGGIO 1905

PROT. P. 66316.

In vertaling:

Uit de brief van Zijne Eminentie Frater H.M. kardinaal Gotti, prefect van de Congregatie 'de Propaganda Fide', aan de doorluchtige en eerwaarde bisschop van Roermond:

Zeer zeker prijzenswaardig is deze zaak en bijzonder geschikt om de geestelijke kracht en een rein leven te bewaren. Daarom voldoe ik gaarne aan het verzoek van de directeur van Rolduc. + Congregatie 'de Prop. Fide'.

Rome, 10 mei 1905.¹⁵

ENKELE LOTGEVALLEN VAN DE VERENIGING 'VOOR EER EN DEUGD'¹⁶

Directeur Corten, wiens devies was 'Cort en goet',¹⁷ zal zelf verwonderd geweest zijn dat zijn stichting zich in korte tijd zo voortvarend ontwikkelde, vooreerst in colleges en met Rolduc verwante milieus. Zijn aanstekelijk werkend enthousiasme en de vele goede relaties van zijn voorganger, directeur Willem Everts, en van hemzelf met veel invloedrijke Nederlandse katholieken zullen er wel toe bijgedragen hebben. Die relaties waren ook heel edelmoedig en vrijgevig gebleken als weldoeners voor het grote werk van Corten: de restauratie van de abdijkerk, tot aan de voorgevel.

Statutair werd de directeur van Rolduc qualitate qua altijd ook directeur van de vereniging 'Voor Eer en Deugd'. Tot 1910 was de priesterleraar-classicus J.F. Hilgers (1873-1923) de secretaris. Andere bestuursleden van het eerste uur waren de Rolducse leraren L.P.H.G. Tijssen (1865-1929) en W.J. Raven (1852-1929). L.J.A.H. Schrijnen (1861-1932), dan nog directeur van het Bisschoppelijk College te Roermond, was binnen datzelfde bestuur de officiële vertegenwoordiger van het bisdom Roermond; hij zou in 1909 Corten komen opvolgen als directeur van Rolduc en daarmee ook als voorzitter van 'Voor Eer en Deugd'.

Kort na de oprichting van de vereniging traden ook de rector van de bisschoppelijke Kweekschool te 's-Hertogenbosch, de latere Bossche bisschop A.F. Diepen (zelf overigens een oud-Rolducien) namens het bisdom 's-Hertogenbosch, en Rudolf van Oppenraay (1856-1936), de latere assistent van de generaal van de Jezuïetenorde in Rome, op dat moment nog als rector gymnasii in Amsterdam werkzaam, tot het hoofdbestuur toe. Mgr. Diepen, zeer gemotiveerd vanuit het hem dierbare Rolduc, kon in 1908 tijdens een Rome-reis kort met paus Pius X over 'Voor Eer en Deugd' spreken.

In 1910 werden de insignes ingevoerd; later kwamen er ook hangers bij. Inmiddels was in 1907 de uit Oirsbeek afkomstige priester Jean Bemelmans als leraar voor staatsinrichting en staathuishoudkunde aan Rolduc verbonden; als zodanig was hij de opvolger van Willem Nolens die als katholiek politicus steeds meer en langer in het westen des lands moest verblijven. Bemelmans werd met ingang van 1 september 1910 algemeen secretaris van de vereniging 'Voor Eer en Deugd'. Zijn 'hoofdbureau', met multipliceeracomodatie, was een bescheiden kamertje, gelegen schuin tegenover de (nu oud-)Treize. Jean Bemelmans, die zich tot 'trouwste dienaar en taaiste voorvechter' van de vereniging zou ontpoppen,¹⁸ streefde naar een grotere actieradius en toonde zich strijdbaarder en actiever dan de meer op het individu gerichte directeur. Het tijdschrift *Volksadel*, bestemd voor de jongere leden, kreeg al spoedig een tweemaal zo vaak verschijnend pendant voor volwassenaars: het tweemaandelijks verschijnende *Mannenadel en Vrouwenweer*.¹⁹ Beide tijdschriften werden geredigeerd door redemptoristen (die ook immers trouw de retraites op Rolduc verzorgden). Als eerste namen vinden we: J.A.F. Kronenberg, M. Mol, en M. Stoks (allen C.S.R.). Het aantal leden in Limburg bedroeg in 1922 liefst 2.365 mannen en 3.915 jongelingen. In 1915 kwam er (tot 1922) het weekblad *Tooneel en Bioscoop* bij, met alle mogelijke verwijten van puritanisme die het oproept, maar óók als hulp of baken voor velen. Bemelmans was zeer actief bij het controleren van de stationskiosken, ook denkend aan de er passerende militairen.

In de *Limburger Koerier* van 6 juni 1917 kon Bemelmans onder de noemer 'Bij een koperen Jubilé' over de vereniging (door hem vaak in afgekorte vorm opgevoerd als V.E.D.)²⁰ meedelen dat de Roermondse bisschop nu ook een vrouwenafdeling aan de vereniging had toegevoegd en dat een afdeling voor meisjes spoedig zou volgen. Bij die gelegenheid riep Bemelmans op tot

oprichting van een fonds, want er was geen geld. Hij zou tot 1922 geduld moeten betrachten: toen werd in alle katholieke kerken van het land gecol-lecteerd. De opbrengst van deze collecte leverde het grondkapitaal voor de vereniging.²¹ Op 8 april 1918 werd de vereniging koninklijk goedgekeurd. Zij telde op dat moment 30.000 leden. In diezelfde maand had paus Benedictus XV op verzoek van bisschop Schrijnen de aflaten van het 'sodalium' ook uitgebreid tot de nieuwe afdelingen voor vrouwen.

In 1922 verhuisde het hoofdbureau met Bemelmans naar Roermond, waar deze secretaris zijn taak moest gaan combineren met andere functies, onder meer als leraar en vervolgens als directeur (sinds 1923) van de RK HBS Sint Ursula. Zijn overtuiging en energie ten faveure van zijn vereniging 'Voor Eer en Deugd' bleven onverminderd.²²

Geleidelijk kwam er nogal wat concurrentie van verwante actiegroepen, sommige heel specialistisch. Het wegwijnen van de vereniging op nationaal vlak begon rond 1925. Bisschop A.J. Callier van Haarlem hief als eerste 'Voor Eer en Deugd' in zijn diocees op, als zijnde uit de tijd. In Heemstede ging de Katholieke Actie, als 'Actie voor God' van start. Desondanks en niettegenstaande spot en tegenwerking wist Bemelmans niet van opgeven. Maar in zijn rapport uit 1936 tekent hij de situatie van de vereniging in mineur en noemt hij het door hem geleide Centrale Bureau een 'schijninstelling'; als directeur mocht hij alleen handelen in opdracht. En die kwam nooit. In 1937 achtte hij het niet meer verantwoord voor de tanende vereniging nog rijkssubsidie aan te vragen. Op 14 juni 1938 werd de nationale vereniging officieel, met medeweten en instemming van het episcopaat, opgeheven en daarmee hield ook het tijdschrift *Mannenedel en Vrouweneer* dat jarenlang door enige paters redemptoristen was geredigeerd, op te verschijnen. Het batig saldo van de vereniging kwam ten goede aan de Katholieke Filmactie. In de laatste aflevering van dit tijdschrift heeft Bemelmans een weemoedig klinkend 'Ten afscheid' laten opnemen.²³

ROLDUC GAAT DOOR

De ironie wil dat met de opheffing op landelijk niveau in 1938, het op instigatie van directeur Corten in 1904 ten uitvoer gebrachte besluit voor een vereniging toch bleef doorwerken, zij het op bescheiden schaal: de Rolducse afdeling bleef "voorlopig" bestaan.²⁴ Al bevatten de daar sinds 1921 verschijnende jaarboeken inzake 'Voor Eer en Deugd' geen vaste, jaarlijks terugkerende rubriek, bij raadpleging van de in elk *Rolduc's Jaarboek* figurerende 'Kroniek', blijkt er op de dagen 6, 7 en 8 december jaarlijks een *triduum* (een driedaagse van bezinnings- en verdiepingdagen) te zijn gehouden. Hierbij kwamen bekende, met zorg gekozen regulieren van verschillende geestelijke signatuur en snit telkenmale preken: minderbroeders en jezuïeten, maar ook redemptoristen, lazaristen, dominicanen en norbertijnen wisselden elkaar daarbij af. Hoogtepunt van elk *triduum* vormde het

op 8 december, feest van Maria's Onbevleete Ontvangenis, gehouden Lof, tijdens hetwelk de toewijding werd hernieuwd. Aan deze jaarlijkse traditie kwam pas na het midden van de jaren vijftig van de twintigste eeuw een bijna geruisloos einde.²⁵ Vrijwel stilzwijgend leek daarmee het 'voorlopig' doorgaan op Rolduc van 'Voor Eer en Deugd' beëindigd. De vereniging bleek nu ook 'thuis', in haar geboorteplaats, ter ziele te zijn.

Wat heeft deze vereniging betekend voor het zichzelf verstaan van het zogeheten 'Derde Rolduc'? Nog steeds laat zich de devotie tot Maria Onbevleete Ontvangenis, patrones van het bisdom Roermond én van het internaat Rolduc, in en rond de abdijkerk aflezen. Weliswaar was de abdijkerk vanouds toegewijd aan Maria Boodschap, maar zij werd, zonder dat deze titel hoefde te worden opgegeven, op initiatief van directeur Corten door de Akense kanunnik Matthias Goebbels (als ontwerper en uitvoerder van de daarin aangebrachte schilderijen) als het ware verrijkt met het nieuwe dogma van 8 december 1854: vooral door het centrale fresco in het zuider-kruisschip. Hierop staat paus Pius IX afgebeeld, terwijl hij aan bisschop Paredis de bulle van het dogma der Onbevleete Ontvangenis overhandigt. Ook de twee Mariabeelden getuigen hiervan: het beeld midden in de kerk, Pierre Cuypers' eersteling uit 1853, alsook het vier jaar later gereed gekomen beeld van Maria Onbevleete Ontvangen aan de grote poort bij de oprijlaan. Voorts zijn er nog alle centrale fresco's in de gewelven van de abdijkerk, ook dat waarop paus Leo XIII aan de Roermondse bisschop Boermans de encycliek ter verering van Maria als Koningin van de Rozenkrans overreikt.²⁶ De processies in de kruisgangen op elke eerste zondag van de maand ten tijde van het Derde Rolduc gaan daarop terug.

Het opvoedingsideaal aan het begin van de twintigste eeuw in het Rolduc van directeur Corten, was niet zozeer gekenmerkt door een strenge tucht (die zou na Corten vooral door diens opvolger Laurentius Schrijnen worden bijgestuurd²⁷). Corten kon geen kwaad veronderstellen in zijn jongelingen; een goede instelling en goede vriendschappen zouden godsdienst en cultuur wel doen gedijen. De leerlingen beantwoordden zijn vertrouwen met hun sympathie en volgden hem ook door zich 'Voor Eer en Deugd' te verenigen. De tijd was nog vol van de romantische voorkeur voor de Middeleeuwen. Ridderlijke idealen spraken aan, zeker uit de welsprekende mond van Corten, de vroegere *professeur* van de *Rhétorique*. Niet vergeten mag worden dat de directeur in die jaren tegelijk ook directeur van de Mariacongregatie voor de niet-priesterstudenten was. De religieuze vorming, ook in persoonlijke leiding, werd vooral door deze directeuren (er was ook een Mariacongregatie voor de filosofen en een voor de jongere priesterstudenten op het gymnasium) behartigd. Het middel was: zichzelf heiligen door samen te komen ('congregatie', elke veertien dagen) en binnen de mogelijkheden ook samen wat goeds bewerken, onder bescherming van Maria en met een drang naar het Ignatiaanse "magis", tot meerdere Eer (!) van God. Het is niet meer te achterhalen of Corten wist dat een congregatie een soort Gideonsbende, een

elite hoorde te zijn volgens de statuten; de Rolducse congregaties waren namelijk geaffilieerd aan de congregatie 'prima primaria' bij de Romeinse jezuïetenkerk bij het Quirinaal.²⁸

Het is mogelijk dat Corten bij de oprichting van 'Voor Eer en Deugd' een verruiming van de Rolducse Mariacongregatie voor ogen had. Anderzijds werd in het schooljaar de Mariacongregatie van de niet naar het priesterschap strevende leerlingen voorzien van een sectie 'voor Eer en Deugd' tegen 'de vuilbekkerij': de leden verplichtten zich 'niet te dulden dat in hun bijzijn minder passende of zedeloze taal gesproken wordt'.²⁹ Het *insignis*: kenbaar er uit stekend willen zijn, tonen beide verenigingen: de leden van 'Voor Eer en Deugd' door de insignes, de congregationisten door het dragen van hun medaille, bijvoorbeeld bij het communiceren op hun feestdag. Er is duidelijk een nauw verband tussen 'Voor Eer en Deugd' en Mariacongregatie. Dat tijdens het Vierde Rolduc in elke seminarist een strijdenoot van Gideon (Rechters 6) werd gezien en zo in het schooljaar 1946-1947 werd voorgeschreven dat alle leerlingen lid van de Mariacongregatie dienden te zijn,³⁰ zal niet in de geest zijn geweest van Mr. Louis Paulussen S.J. (1909-1989), een oud-Rolducien die eerst nationaal en vervolgens ook, van Rome uit, internationaal secretaris van de Mariacongregaties werd. Pater Paulussen preekte tijdens het triduum rond 8 december 1948; die kerkelijke feestdag was overigens ook het feest van de Mariacongregatie.

KATHOLIEKE ACTIE VOOR GOD

Als hoofdreden voor het opheffen in 1937/1938 van de vereniging 'Voor Eer en Deugd' werd officieel aangegeven dat anderen de taak overnamen. Dat argument sloeg vooral op de 'Katholieke Actie', met als programatisch werk *Lekenapostolaat. Handboek voor de Katholieke Actie* van Mgr. Luigi Civardi, in 1936 door uitgevers in Den Bosch en Antwerpen samen uitgegeven. Paus Pius XI had door het Concordaat met Mussolini (1929) de vrijheid van de kerk en de politieke onaantastbaarheid van de bisschoppen in Italië veilig gesteld. Toen de Duce daarna alle organisaties, vooral die van de jeugd, ging nationaliseren en gelijkschakelen door zijn partij, bleef de 'Azione Cattolica', direct werkend onder het episcopaat, buiten schot. In de jaren dertig, met ook in Nederland een dreigend Nationaal-Socialisme, wensten de Nederlandse bisschoppen ook voor Nederland dit model, overigens ook op pauselijke uitnodiging en bezield door het in 1925 door paus Pius XI ingestelde feest van Christus Koning.³¹ Ook in Rolduc kwam de Katholieke Actie.³² Vooral in het verslag van veertig jaar Missievereniging te Rolduc,³³ als zodanig een vrucht uit 1919 van de Mariacongregatie, die ook het 'Apostolaat des Gebeds' propageerde, is sprake van de samenwerking die de 'Actie voor God' als 'Katholieke Actie' op Rolduc bracht. Op 26 mei 1936 sprak de grote man van de landelijke actie, Mr. A. Diepenbrock, te Rolduc. 'Katholieke Actie' was geen nieuwe vereniging,

maar een punt van actie in de al bestaande verenigingen. Er was een 'Pro-Deo'-tentoonstelling. Begin 1944 sprak pater Frans de Graaff S.J. over film en bioscoop (het batig saldo van de slotafrekening van 'Voor Eer en Deugd' was naar de Katholieke Filmactie gegaan). De leiding van Rolduc benadrukte tijdens de bezettingstijd dat de Katholieke Actie onder leiding van de kerkelijke hiërarchie stond. Na de bevrijding zijn er sociale voordrachten in het kader van de Katholieke Actie.³⁴

Voor ons is vooral de vraag van belang of de Mariacongregatie ook als Katholieke Actie kan worden gezien. Op wereldniveau heeft paus Pius XII op 27 september 1948 deze vraag bevestigend beantwoord. Als door jezuïeten geleide actie is zij hiërarchisch gebonden door de bijzondere gehoorzaamheid aan de paus.³⁵ Ook in Rolduc zal die vraag naar de verbanden tussen Mariacongregatie en Katholieke Actie wel eens gesteld zijn. De lagere afdelingen van de Mariacongregaties (zoals de 'Mariagarde') gingen vanaf 1948 steeds meer actief, en minder "zuiver religieus" worden.

FILOSOFIE VAN EER EN DEUGD

Na deze uitweidingen keren wij terug naar de ideële achtergrond van de (misschien uit de Mariacongregaties voortgekomen en daarheen teruggekeerde) vereniging 'Voor Eer en Deugd'. Opvallend is dat de Rolducse filosofieprofessoren terzijde zijn gebleven, ofschoon de begrippen eer en deugd toch sinds Aristoteles (al vóór de Stoa) en zo tot bij Thomas van Aquino filosofisch belangrijk zijn. Corten, eredoctor in de theologie, benaderde deze begrippen als rhetoricus. Een huis dat Frans sprak, het Rolduc in die jaren, zou Montesquieu's beroemde werk over de geest der wetten kunnen kennen. Maar de notie 'eer' schijnt er toch eerder aristotelisch te zijn begrepen, als *timè* die gevolg is van deugd. In onze tijd is, in de jongste decennia, de ethiek die van de deugden uitgaat, weer terug in de belangstelling. Corten leefde zeker ook, zij het vaak impliciet, met de eer als inhoud van de deugd van grootmoedigheid en fierheid. Zo enthousiasmeerde hij de aan zijn zorgen toevertrouwde jongemannen. Deugd is ook kuisheid, maar die was bij Corten als stichter van de vereniging niet een kleinzielig iets. De deugd lag voor hem in het redelijk midden, dus ook tussen puriteins-preuts en libertijns-losbandig. St. Thomas, wiens gedachtegoed juist in die jaren door paus Leo XIII werd aanbevolen, werkte zeker op de achtergrond mee in de richting van zijn 'bonum honestum', het niet alleen prettige of nuttige, maar vooral het eer-zame goed, dat *honor*: eer geeft door deugd, *virtus*, met 'vir', man, in de wortel van het woord. De jonge Rolduciens moeten zich erin hebben herkend, en gaven de directeur hun sympathie.

ENKELE HERINNERINGEN

Van 1940 tot 1948 (in de bevrijdingswinter voorzover mogelijk) en wel vanaf 1946 als filosofiestudent op het 'Vierde' Rolduc was schrijver dezes intern op Rolduc. Van de vereniging 'Voor Eer en Deugd' herinnert hij zich alleen het Romeins lof op 8 december, met alle priesterleraren in toog en superplie op het priesterkoor tijdens de hernieuwing van de toewijding aan de Onbevleete. Van de jaarlijkse tridua zijn er vage resten in het geheugen, vooral ook dank zij de jaarboeken. Het lied van de vereniging in de *Kerkelijke gezangen ten gebruike der studenten van Rolduc* (Kerkrade z.j.), nr. 24: 'krachtig, plechtig, niet te snel', neuriet niet meer mee in het hoofd, zo het al ooit gezongen werd tussen 1940 en 1948. Trouwens het uit 1919, uit de tijd van directeur A.H. Geurts stammende en door deze van het *Imprimatur* voorziene boekje *Dagelijksche gebeden voor de leerlingen van Rolduc* bevat wel voor elke dag van de week een gebed tot Maria, maar rept, al ruim tien jaar na de oprichting, met geen woord over 'Voor Eer en Deugd'. Een benepen houding tegenover de sexualiteit heeft schrijver dezes niet vastgesteld, het tegendeel weliswaar nog minder. Een waardeoordeel meet hij zich niet aan tussen die van toen en die van nu; aan hun vruchten zal men ze kennen.

Nº 24. VOOR EER EN DEUGD.

Krachtig, plechtig, niet te snel.

W. P. H. JANSSEN.

1. Wij hebben thans, Moeder, onz' deugd U ge-wijd, Onz'
 2. De wereld moog' spot-ten met 't hei-lijk be-sluit, Dat
 3. Der hel-le tra - wan-ten, met beeld en geschrift, Ver-
 4. Het schutten der rein-heid de kroon van de jeugd, Haar

1. eer aan Uw ee - re ver - bon - den, Uw
 2. God in den he - mel be - krach - tig', Wij
 3. brei - den de zond' en de schan - de, Maar
 4. d'ee - re - plaats we - der te ge - ven, Het

1. vaan-del is t on - ze in den hei - li - gen strijd, Den
 2. vree-zen haar niet, neen, wij zin - gen het luid : Uw
 3. in U - wen naam, op onz' schil - den ge - grift, En
 4. we - ren van al wat be - laagt eer en deugd', Dat

1. strijd te - gen on - eer en zon - den. Wan-
 2. schut - se, Uw kracht maakt ons mach - tig, Wij
 3. met U - we wa - pens in han - de, Rijst
 4. blijft steeds ons doel en ons stre - ven. « Voor

1. neer in ge - vaar Gij, o Moe - der, ons ziet, Ver-
 2. we - ten het, als G' in de stor - men ons ziet, O
 3. ons de tri - umf in het blij - de verschiet, Want
 4. eer en voor deugd » klinkt onz' strijd - leus, ons lied, Be-

- 17 -

1. laat, o ver - laat U - we zo - nen dan niet. Wan-
 2. Ster - re der Zee, dan ver - laat Gij ons niet. Wij
 3. U, Ko - nin - gin, o - ver - win - nen zij niet. Rijst
 4. waar, Moe - der, die Gij U toe - ge - wijd ziet. « Voor

1. neer in ge - vaar Gij, o Moe - der, ons ziet, Ver-
 2. we - ten het, als G' in de stor - men ons ziet, O
 3. ons de tri - umf in het blij - de verschiet, Want
 4. eer en voor deugd » klinkt onz' strijd - leus, ons lied, Be-

1. laat, o ver - laat U - we - zo - nen dan niet.
 2. Ster - re der Zee, dan ver - laat Gij ons niet.
 3. U, Ko - nin - gin, o - ver - win - nen zij niet.
 4. waar, Moe - der, die Gij U toe - ge - wijd ziet.

Het lied Voor Eer en Deugd.

TEN SLOTTE

De deugd in het midden onteert het Derde Rolduc zeker niet. Wie de kerk van 'Voor Eer en Deugd' verlaat, in het midden vooral, loopt over mozaïeken met lelies, tussen leeuwen die de fierheid en moed, door David bezongen in Saul en Jonathan, verzinnebeelden, tussen slimme slangen en eenvoudige duiven, en langs palmen van overwinnaars. 'Beati immaculati in via': gelukkig degenen die onbevlekt hun weg gaan. Dit was geen moralistische excentriciteit van een directeur; de vele wapens van weldoeners, personen en plaatsen, die hem hielpen bij zijn ander groot werk, de restauratie van de oude abdijkerk, en die door kanunnik Matthias Goebbels in de bogen zijn afgebeeld, vormen een wolk van getuigen voor eer en deugd.

- Noten
1. Het archief van de vereniging 'Voor Eer en Deugd' berust thans in het Archief van het Bisdom Roermond.
 2. J. Bemelmans, Rolduc en 'Voor Eer en Deugd', in: Rolduc's Jaarboek 1 (1921), 33.
 3. Hier geciteerd uit de anonieme brochure *Voor Eer en Deugd* (z.p., z.j.), 5.
 4. Een uitvoerige beschrijving van de plaatsing van dit beeld op 19 mei 1855 en van de viering te Rolduc, een dag later, van "de dogmatieke uitspraak ... omtrent de Onbevleete Ontvangenis der H. Maagd" in: *Katholieke Nederlandsche Stemmen over Godsdienst, Staat-, Geschied-, Letterkunde en Schoone Kunsten* 21 (1855), 178-179.
 5. F. Sassen, *Rolduc van 1843 tot 1943 - Geschiedenis ener eeuw*, in: Rolduc 1843-1943 (Kerkrade 1949), 51-52.
 6. J. Bemelmans, Rolduc en 'Voor Eer en Deugd', 33.
 7. Een 'oud-leerling' [= H. Wismans], Onze Mariabeelden, in: Rolduc's Jaarboek 8 (1928), 68-70, speciaal 70.
 8. Rolduc's Jaarboek 8 (1928), 69-70.
 9. Rolduc's Jaarboek 8 (1928), 70.
 10. In de nalatenschap van directeur R. Corten bevindt zich een Ansichtkaart met daarop de afbeelding van een in de aardewerkfabriek van Peter Beyer & Söhne te Keulen vervaardigd mozaïek van de Immaculata, dat veel gelijkenis vertoont met het hierboven genoemde beeld van de patrones van 'Voor Eer en Deugd'; zie: RAL, archief Onderwijsinstellingen van het Derde Rolduc, inv. nr. 49. Het betreffende mapje bevat ook, in klad, de door Dr. W. Goossens afgeronde tekst van een artikel van Corten voor *De Katholieke Illustratie* over de vloermozaïeken van de kerk van Rolduc. Een tien jaar ouder artikel van dezelfde auteur voor hetzelfde blad over de plannen voor de fresco's in dezelfde kerk, is opgenomen in: R. Corten en A.H.M. Ruyten, *Rolduc in Woord en Beeld* (Kerkrade 1902), 41-54.
 11. Aldus vermeld bij Klaus Hardering, *Die Abteikirche von Klosterrath. Baugeschichte und Bedeutung* (Utrecht 1998), 193, noot 96.
 12. Panc Beentjes, *Wijsheid van Salomo* [= Belichting van het bijbelboek], (Boxtel/ Brugge, 1987) 32-33.
 13. Zie in dit verband ook de concept-versie van een artikel van directeur Corten (afgerond door W. Goossens), waarvan het handschrift berust in: RAL, archief Onderwijsinstellingen van het Derde Rolduc, inv. nr. 49 (vgl. hierboven noot 9).
 14. De auteur betuigt hier graag oprechte dank aan Drs. F.L. Augustus en Drs. J.A.C. Lenders voor de door hen belangeloos beschikbaar gestelde transcriptie en vertaling van de teksten op deze gedenkplaat.
 15. De in het smalle rechter gedeelte van de gedenkplaat geciteerde brief van kardinaal Gotti berust thans nog in het Archief van het Bisdom Roermond. Hieronymus Maria Gotti (†1916), behorend tot de orde der Ongeschoeide Carmelieten, was sinds 1895 kardinaal en stond in 1905 aan het hoofd van de Propaganda Fide (het pauselijk dicasterie of ministerie voor de missielanden, waartoe de Nederlandse kerkprovincie óók nog na het herstel van de hiërarchie, tot 1908, werd gerekend); zie *Hierarchia Catholica* vol. 8 (1846, 1903).
 16. Hier kan slechts een korte schets van de landelijke activiteiten van de vereniging 'Voor Eer en Deugd' worden geboden, waarbij de nadruk valt op de activiteiten van de vereniging uit en vooral op Rolduc. Een breed overzicht over de landelijke opgang, bloei en neergang van de vereniging over de jaren 1904-1938 biedt de ongepubliceerde, in het Katholiek

- Documentatie Centrum (KDC) te Nijmegen berustende scriptie van Peter Schroër, 'In gevecht met schijn en werkelijkheid: een onderzoek naar katholieke ideeën over en - acties tegen het moderne toneel in Nederland ca. 1880 - ca. 1940, toegespitst op de zedelijkheidsvereniging "Voor Eer en Deugd"' (Nijmegen 1982; 218 blz.).
17. Zie R. Corten en A.H.M. Ruyten, *Rolduc in Woord en Beeld*, 196.
 18. Zie Martin Stoks C.s.s.R., J.S.H. Bemelmans en de Vereniging 'Voor Eer en Deugd', in: *Rolduc's Jaarboek 22 (1942)*, 130-132.
 19. De Amsterdamse pastoor (tevens oud-Rolducien) Van Rooy had eerder als naam voorgesteld: 'De Lelievaan'.
 20. De Limbuge rijksarchivaris W. Goossens blijkt het knipsel te hebben bewaard. Het is thans nog raadpleegbaar in: RAL, archief van het Derde Rolduc, inv. nr. 49.
 21. De vereniging 'Voor Eer en Deugd' ontving ook wel subsidies en donaties, zoals een bijdrage ad fl. 2.500,- van de Katholieke Land- en Tuinbouworganisaties.
 22. Zie: Bij het vertrek van prof. Bemelmans, in: *Rolduc's Jaarboek 1 (1921)*, 50; voorts *Ursula. Een omzien naar... Gedenkboek bij het 75-jarig bestaan* (Roermond 1994), 12-13 en 23.
 23. J. Bemelmans, Ten afscheid, in: *Mannenadel en Vrouweneer 26 (1937)*, 353.
 24. Aldus *Rolduc's Jaarboek 18 (1938)*, 13.
 25. Zo noteerde de Rolducse leraar A.B.J. Timmermans onder de titel 'Het godsdienstig leven op Rolduc', in: *Rolduc's Jaarboek 38 (1958)*, 29-30: 'Het vroegere jaarlijkse triduum 'Voor Eer en Deugd' omstreeks 8 december werd vervangen door een recollectiemorgen op de eerste zondag van elk trimester. Deze recollecties werd[en] aan vijf groepen gegeven door priesters van het bisdom. Deze nieuwe vorm lijkt zeer geslaagd.'
 26. Afbeeldingen in: K. Hardering, *Die Abteikirche von Klosterrath*, 54.
 27. Zie F. Sassen, *Rolduc van 1843 tot 1943. Geschiedenis ener eeuw*, 65.
 28. Een en ander blijkt uit de lijst in het archief van de Mariacongregaties in Nederland, nu geïntegreerd als afdeling in het Archief van de Nederlandse Jezuïeten te Nijmegen. Er is verder geen commentaar bij.
 29. Zie *Jaarverslagen Maria-Congregaties*, in: *Rolduc's Jaarboek 4 (1924)*, 24.
 30. *Rolduc's Jaarboek 27 (1947)*, 52.
 31. P. de Haan, *Van volgzame elitestrijder tot kritisch gelovige: geschiedenis van de Katholieke Actie in Nederland (1924-1966)*, Nijmegen 1994.
 32. Zie dienaangaande *Rolduc's Jaarboek 18 (1938)*, 37 vv., 41 en 46; 231-235; *Rolduc's Jaarboek 24 (1924)* 100 (30 april) en 125.
 33. *Rolduc's Jaarboek 39 (1959)*, 41.
 34. *Rolduc's Jaarboek 26 (1946)*.
 35. Vgl. 'Constitutio apostolica de Congregationibus Marianis. Bis saeculari', 27 sept. 1948, in: *Acta Apostolicae Sedis 40 (1948)*, 393-402, bijv. 398: geen enkel kenmerk van de Katholieke Actie mag aan de Mariacongregaties ontzegd worden. Pius XI bevestigde dit al in 1930. Vgl. ook 'Allocutio radiophonica' van 7 dec. 1947 aan het Congres van de Mariacongregaties in Barcelona, in: *Acta Apostolicae Sedis 39 (1947)*, 632-634.

